

शोती आणि वन्यजीवांचा उपक्रम

शेती व्यवसाय करताना शेतकऱ्यांना अनेक समस्यांना समोर जावे लागते. त्यापैकी एक समस्या म्हणजे स्वतःच्या शेताचे, शेतातील मालाचे संरक्षण करणे. अलीकडे वन्यजीव त्यांचे जंगलक्षेत्र सोडून शेतशिवारामध्ये फिरत असतात. मानवी वस्त्यांचा आधार घेतात. आपल्या पिकाची राखण करताना कळत नकळत ते शेतकऱ्यांकडून बळी जात असतात. शेतकऱ्यांचा उद्देश त्यांना मारणे हा नसतो तर पिकाचे रक्षण करत असताना नकळत त्या घटना घडतात. परंतु त्यासाठी बळी जातो तो शेतकऱ्याचा. म्हणून वनविभागाने आपल्या प्राण्यांचे रक्षण करावे आणि शेतकऱ्यांना त्यांचा उपद्रव होणार नाही याची काळजी घ्यावी. असे जर झाले तर शेतकरी बिनधास्तपणे आपल्या शेताची व शेतातील मालाची निगराणी करू शकतीत. शेतकऱ्यांसाठी उपद्रवी ठरणारे कायदे वनविभागाने रद्द केले पाहिजे. वन्यजीव ही जंगल खात्याची संपत्ती आहे त्याचे संरक्षण आणि संवर्धन कसे करावे हा त्यांचा प्रश्न आहे. शेतमाल आणि शेती हे शेतकऱ्यांचे धन आहे. त्याचे संवर्धन आणि संरक्षण करणे हे शेतकऱ्यांचे कर्तव्य आहे. या द्वंद्वात शेतकरी उगाच भरडला जाऊ नये हीच शेतकऱ्यांना अपेक्षित आहे.

शेतकरी हा जगाचा पोशिंदा आहे असे मोठ्या अभिमानाने म्हटले जाते. कारण त्याने जमिनीत पेरलेल्या ४० दाण्यांचे ४०० दाण्यात रुपांतर करण्याचे कौशल्ये आत्मसात केले आहे. परंतु हे करताना त्याला किती मोठमोठ्या कसोटीला सापोरे जावे लागते हे त्याचे त्यालाच माहिती असेल. मराठीमध्ये एक म्हण आहे. जावे ज्याच्या वंशा, तेव्हा कले कुणाच्या समस्या समजून घेण्यासाठी त्याच्याच वंशात जन्म घ्यावा लागतो. मिटान सहवासात तरी यांचे

लागत. तेव्हाच त्या कळतात. उगाच त्या
कळल्याचे सोंग आणून जमत नाही. मुळात
कुठल्याही समस्या समजून घेण्यासाठी त्या
समस्येच्या मुळाशी जावे लागते. शेतकऱ्यांना
शेतकरी राजा असे म्हणत असले तरी या
राजाला जीवन जगण्यासाठी किती तारेवरची
कसरत करावी लागते हे त्याचे त्यालाच माहीत.
त्याच्या कळा समजण्यासाठी शेतकरी
कुटुंबातील भाग व्हावं लागतं. जीवन
अनुभवायला लागतं. शेती व्यवसाय करताना
कराव्या लागणाऱ्या अनेक कसरीपैकी एक
कसरत म्हणजे शेतातील पिके सुरक्षित बाहेर
काढणे. अनेकदा शेतामध्ये पिकलेला माल
घरी न्यायच्या ऐनवेळेस त्याच्यावर काहीतरी
नैसर्गिक व मानवनिर्मित आपत्ती येते.

परिणामतः त्याला त्या मालापासून मुकाबे
लागते. वर्षभर बघितलेली स्वप्न एका रात्री
उद्भवस्त होतात. शेतकरी शेतामध्ये माल
पिकवतो. तो आपण मोठ्या चवीने खातो. पण
तो पिकवितांना त्याला अनेक दिव्यातून जावे
लागते हे शहरी लोकांना माहिती नाही. ज्यांचा
शेतीशी काढीचाही संबंध आला नाही त्यांना
या गोष्टी कळणार कशा? शेतकऱ्यांच्या
असलेल्या अनेक शत्रूपैकी एक शत्रू म्हणजे
जंगली श्वापदे. जंगली श्वापदे म्हटले की,
आपल्यासमोर जंगलात राहणारे प्राणी असे
चित्र उभे राहिले असेल. परंतु जंगली म्हणजे
जरी ते जंगली असले तरी त्यांचे अलीकडे
वास्तव्य गावात आणि शेतशिवारात वाढलेले
आहे असे जंगली प्राणी. माणसाने जंगली
श्वापदांच्या वापराच्या हक्काच्या जागेवर
अतिक्रमण केल्यामुळे वा मानवनिर्मित

आतंक्रमणामुळे कधीकाळी जगलात
राहणाऱ्या या जंगली प्राण्यांना आता मानवी
वस्त्यांचा आधार घ्यावा लागतो. त्यांना मानवी
वस्त्यांमध्ये येऊन राहावे लागते. त्यांना मानवी
वस्त्यांत निवारा शोधावा लागतो. तेव्हा कळत
नकळत अनेकदा ते शेतकऱ्यांच्या धुन्याशी
येतात. या मुक्या जीवाला धुरा म्हणजे काय ते
कसे कळणार? बिचारे मुके जीव पोट
भरण्यासाठी ते येत असतात. कळत न कळत
पोटाची भूक भागविण्यासाठी आपला
जंगलातील सुरक्षित भाग सोडून मिळेल त्या
दिशेने वावरत असतात. त्याच दिनकर्माचा भाग
म्हणून त्यांना अनेकदा शेतकऱ्यांच्या धुन्याशी
पोहोचतात. मिळेल ते खायची अशा बाळगून
ही जनावरे शेतीमध्ये शिरतात. शेतकऱ्यांनी
आपल्या शेतातील मालाच्या सुरक्षेसाठी
बंदोबस्त केलेला असतो. तारेचे कुंपण,
काठीचे कुंपण वा आणखी अन्य प्रकारची
सुरक्षा. ही जमेल तशी तो करण्याचा प्रयत्न
करतो. तो कधी शेतामध्ये जागली जातो.
शेतामध्ये स्वतःची झोप खराब करून रात्रभर
जागून जंगली जनावरांना बाहेर पिटाळून
लावतो. कधी फटाक्यांचे आवाज, कधी
डपड्यांचा आवाज, कधी स्वतःच्या तोंडातून
भेसूर आवाजात ओरडत या माध्यमातून तो
जंगली जनावरांना शेतामध्ये येण्यापासून
अप्रत्यक्षपणे परावृत करतो. काही शेतकरी
आपल्या शेताच्या सभोवती तारेचे कुंपण
लावतात. सारे गाव झोपल्यानंतर त्या कुंपणाला
विद्युत करंट जोडतात. अनेकदा शेतकरी बांधव
या करंटच्या तंत्रज्ञानाविषयी अजाण
असल्यामुळे त्यांना त्यातील बारकावे कळत

नाही. अशा शेतामध्ये जगली जनावर आली की त्या करंटला लागून ती मरतात. सकाळी शेतकीरी शेतावर जातो तेव्हा त्याला त्या शेताच्या शेजरी एखादे जंगली श्वापद मरून पडलेले दिसते. तेव्हा तो घाब्रून जातो. आता आपण पकडले जाऊ या भीतीने हवालादिल होतो. स्वतःच्या लेकरांच्या पोटात दोन घास पडावे म्हणून रात्ररात्र जागारण करणाऱ्या शेतकऱ्याने आपल्या शेताच्या सुरक्षेसाठी लावलेल्या करंटमुळे जनावर मेले यामध्ये त्या शेतकऱ्याचा दोष काय? तरीही आपले मायबाप सरकार आणि वनप्रशासन त्या मृत्यूसाठी शेतकऱ्यांनाच दोषी पकडतात. जनावर मारायला तो जंगलामध्ये गेला होता का? शेताच्या सुरक्षेसाठी त्यांनी आपली स्वतःची व्यवस्था केली होती. त्या व्यवस्थेमध्ये ते जनावर सापडले. त्यात शेतकऱ्याचा दोष मानता येणार नाही. मात्र अशा घटना घडतात तेव्हा एखाद्या गुहेगाराला वागवावे त्याप्रमाणे शेतकऱ्याना जंगलखाते वागवतात. कधीकाळी इज्जतीने जगणारा हा शेतकीरी आपल्या हातून कळत नकळत घडलेल्या या गुन्ह्यासाठी अपराधी ठरतो. जंगल ही ही सरकारची संपत्ती आहे. त्यांचे संरक्षण करणे हे सरकारी अधिकाऱ्यांचे काम आहे. जंगल अधिकाऱ्यांचे काम आहे. त्यांचे अधिनस्त जंगली प्राणी जर शेतकऱ्याच्या खाजगी क्षेत्रामध्ये येत असेल तर याला जबाबदार वनविभागाला पकडले पाहिजे. दसऱ्याचे अधिकार क्षेत्रामध्ये येऊन त्यांच्या पिकाची नासाडी करून त्या शेतकऱ्यांनाच दोषी पकडणे नियमबाबू समजले पाहिजे. शेतकऱ्यांनी स्वतःच्या पिकाच्या रक्षणासाठी

शेतमाला सभावती जा काहा बदाबस्त कला व
करंट लावला आणि त्यात जंगली जनावर मेले
तर दोष शेतकऱ्यांना देऊ नये. तो एक अपघात
समजावा. कारण कुठल्याही शेतकऱ्याला त्या
जनावराला मारायचे नसते. सारे गाव
झोपल्यानंतर आपल्या पिकाच्या रक्षणासाठी
त्यांनी ते केलेले असते. स्वतःच्या जीवाचे रक्षा
करणे, मालाचे रक्षण करणे हे प्रत्येकाचे काम
आहे. स्वतःच्या कुटुंबाचे पालनपोषण करणे हे
प्रत्येकाचे काम आहे. त्यासाठी बिचारे शेतकरी
दिवस-रात्र राबतात. अनेकदा पिकाच्या
रक्षणापायी त्याला रात्रीची झोपही नशिबी नसते
शेतकऱ्यांना माणूस म्हणून जगण्याचा काही
अधिकार आहे की नाही. शेतशिवारात नकळत
झालेल्या चुकीला त्याला दोषी पकडून त्याच्याव
कारवाई करणे हे चुकीचेच आहे. शेतमालाचे
रक्षणासाठी त्यांनी उभारलेल्या कक्षेत आपली
जनावर येऊ नये याची काळजी जंगल विभागाने
घेतली पाहिजे. काय करायचे त्या उपयोजना
त्यांनी कराव्या. जंगली जनावरे गावात येणार
नाही यासाठी त्यांनी प्रयत्न करावे. शेतकऱ्यांच्या
शेतात विनाकारण धुडगूस घालून शेतकऱ्यांची
नुकसान केले तर कुठला शेतकरी ऐकणार आहे
उदाहरणार्थ रानटी दुक्करांचे घ्या. अनेक रानटी
दुक्करे शेतकऱ्यांच्या शेतामध्ये धुडगूस
घालतात. अतोनात नुकसान करतात. शेतकऱ्यां
मारले तर त्या शेतकऱ्यावर कारवाई होते. मात्र
या रानटुक्करांनी शेतमालाचे नुकसान केले त्याचे
काय? शेतकऱ्यांनी का नुकसान सहन
करण्यासाठीच जन्म घेतला आहे का? ठेका
घेतला आहे का आपले नुकसानच नुकसान
सहन करायचा. एकीकडे शेतमालाला योग्य

राज्य शासनाच्या विविध योजना सर्वसामान्यांपर्यंत पोहोचाव्यात, शासनाकडून राबविण्यात येणारे विविध उपक्रम, त्या उपक्रमांतून जनतेला लोक कल्याणकारी योजनांचा लाभ मिळाव, त्यांच्या अडी-अडचणी दूर करता याव्यात. यासाठी शासनाने गतवर्षीपासून सेवा महिना हा विशेष उपक्रम हाती घेतला आहे. राज्य शासनाकडून हा उपक्रम सलग दुसऱ्या वर्षाही राबविण्यात येत आहे. राज्य शासनाच्या ‘शासन आपल्या दारी’ या अभियानाच्या यशस्वीतेनंतर प्रशासन पातळीवर ‘सेवा महिना’ हा कार्यक्रम राबवत शासन जनतेप्रती कायमच बांधील असल्याचे अधोरेखित आहे.

शासकीय कामकाज गतिशान करणारा ‘सेवा महिना’

सर्वसामान्य जनतेची कामे विहित कालावधीत पूर्ण व्हावीत, यासाठी राज्य शासनाने २०१५ पासून 'आपले सरकार सेवा पोर्टल' मुरु केले आहे. या पोर्टलच्या माध्यमातून राज्यातील जनतेची कामे वेळेत पूर्ण होण्याच्या प्रमाणात बरीच वाढ झाली आहे. राज्य शासनाकडून नागरिकांना मिळणाऱ्या सेवा अधिक गतिमानतेने मिळाव्यात, यासाठी राज्य शासनाने गतवर्षी १७ सप्टेंबर २०२२ ते २ ऑक्टोबर २०२२ पर्यंत 'सेवा पंधरवडा' राबविला होता व त्याला पुढे ५ नोव्हेंबरपर्यंत मुदतवाढ देण्यात आली होती. राज्य शासनाच्या विविध क्षेत्रीय कार्यालयामार्फत राबविण्यात येणाऱ्या विविध योजनांची माहिती देणे तसेच त्यांना योजनांचा योग्य लाभ देण्यासाठी हा उपक्रम राबविण्यात आला. शासन आणि शासनाच्या कामकाजाबद्दल नागरिकांचा विश्वास वृद्धिंगत व्हावा, यासाठी यावर्षी पुन्हा एकदा १७ सप्टेंबर ते १६

आॅक्टोबर २०२३ पर्यंत ‘सेवा महिना’ उपक्रम
राबवण्यात येत आहे.

‘सेवा महिना’ उपक्रमात समाविष्ट सेवा
अतिवृद्धीमुळे नुकसान झालेल्या शेतकऱ्यांना
नवीन शासन निर्णयानुसार मदत निधींचे लाभ
देणे, वितरण करणे,
पंतप्रधान किसान सन्मान
निधी योजनेतील लाभार्थ्यांना तांत्रिक
अडचणीमुळे प्रलंबित असलेल्या पात्र प्रलंबित
प्रकरणे निकाली काढणे, फेरफार नोंदीचा
निपटारा करणे, पात्र लाभार्थ्यांना
शिधाप्रिकांचे वितरण, मालमत्ता हस्तांतरण
नोंद घेणे, नव्याने नळजोडणी देणे, मालमत्ता
कराची आकारणी करणे व मागणी पत्र देणे,
प्रलंबित घरगुती विद्युत जोडणीस मंजुरी देणे,
मालमत्ता हस्तांतरणानंतर विद्युत जोडणीमध्ये
नवीन मालमत्ताधारकाचे नाव नोंदविणे, बिरसा
मुंडा कृषी क्रांति योजने अंतर्गत सिंचन

विहिरींकरिता अनुसूचित जमातीच्या
लाभार्थ्याची ऑनलाईन नोंदणी करून घेणे,
अनुसूचित जमातीच्या लाभार्थ्यांना प्रलंबित
वन हक्क पट्टे मंजूर करणे. (अपिल वगळून),
दिव्यांग प्रमाणपत्र देणे, त्यासोबतच नॅन
क्रिमीले आर प्रमाणपत्र देणे,
रहाते विवाह नोंदणी प्रमाणपत्र देणे
री, परभणी यांचा समावेश ‘सेवा महिना’
उपक्रमात करण्यात आला आहे.
या सेवा महिन्यात संकेतस्थळावर प्राप्त
झालेल्या व १५ सप्टेंबर २०२३ रोजी प्रलंबित
असलेल्या सर्व अर्जांचा मोहीम स्वरूपात
निपटारा करण्यात येणार आहे. त्यामुळे
नागरिकांनी त्यांची वरील विविध प्रलंबित
प्रकरणे निकाली काढण्यासाठी शासन
यंत्रणेकडे पाठपुरावा करावा. आपले सरकार
सेवा पोर्टल, महावितरण पोर्टल, डी. बी.
टी. पोर्टल, नागरी सेवा केंद्र, सार्वजनिक
तक्रार पोर्टल, विभागाच्या स्वतःच्या

संकेतस्थळावरील प्रलंबित अर्ज, सेवा महिन्यामध्ये यावर्षी नमूद केलेल्या सेवांच्या अंतर्भाब करण्यात आला आहे. आधार का सुविधा, पॅन कार्ड सुविधा, नवीन मतदार नोंदर्ण जन्म मृत्यु नोंद घेणे व प्रमाणपत्र देणे, शिकायत चालक परवाना, रोजगार मेळावा, महिला बच्चा गटास परवानगी देणे, महिला बचत गटा प्राधान्याने रोजगार उपलब्ध करून देणे, सख्त किट वाटप, लसीकरण, जेष्ठ नागरिक प्रमाणपत्र प्रशिक्षित उमेदवारांना रोजगार उपलब्ध करून देणे यांचा समावेश आहे. सेवा महिन्यामध्ये प्रामुख्याने सर्वसामान्य जनतेशी निगडी असणाऱ्या महसूल विभाग, ग्रामविकास विभाग, नगर विकास विभाग, कृषी विभाग आदिवासी विकास विभाग, सार्वजनिक आरोग्य विभाग, ऊर्जा विभाग या विभागांकडील तसेच सर्व शासकीय विभागाकडील सेवा हा अधिनियमांतर्गत अधिसूचित केलेल्या सेवाविषयी प्रलंबित कामांचा विहित

कालमयदिमध्ये निपटारा करण्यासाठी
कार्यपद्धती निश्चित करण्यात आली आहे.
त्यानुसार अमलबजावणी करण्यासाठी सर्व
संबंधित अधिकारी उपस्थित राहणार आहेत.
तसेच त्यासंबंधीच्या सूचनाही निर्गमित
करण्यात आल्या आहेत. सेवा महिना
कालावधीत विशेष शिबिरांचे आयोजन,
त्यामधील नागरिक आणि प्रशासनाचा
मोठ्या प्रमाणावर सहभाग राहणार आहे.
सेवा महिन्यात जास्तीत जास्त नागरिकांना
सहभागी करून घेत त्यांच्या समस्या निकाली
काढण्यासाठी प्रयत्न करण्यात येणार आहेत.
या सेवा महिन्यात सर्व विभागांच्या जनतेशी
निगडीत असणाऱ्या सर्व सेवा विभागांच्या
संकेतस्थळावर उपलब्ध करून देत तसेच
सर्व विभागांच्या वैयक्तिक लाभाच्या सर्व
योजनांचा निधी लाभार्थ्यांच्या बँक
खात्यामध्ये थेट हस्तांतरीत करण्यात येणार
आहे.

